

Een 17^e-eeuwse valutaoorlog

Een valutaoorlog dreigt. Al in de 17^e eeuw waren er valutaoorlogen die heftig bediscussieerd werden. De argumenten in een beroemde discussie over de ruilverhouding van valuta's van twee mercantilisten pur sang opnieuw bezien.

Gerard de Malynes (†1641) en Edward Misselden (†1654) waren Engelse kooplieden, maar ook hoge ambtenaren die fungeerden in door de Engelse overheid ingestelde adviescommissies. Volgens Joseph Schumpeter was Malynes destijds zijn tijdgenoten ver vooruit met zijn inzicht in de valutahandel (1954). Misselden, in zijn tijd, beschuldigde Malynes juist van plagiaat.

In *A Treatise of the Canker of England's Commonwealth* (1601) had Malynes twintig jaar voor het debat met Misselden zijn ideeën geuit waarop hij later voortborduurde. Door manipulaties van de wisselkoers door valutahandelaren zou Engeland haar goederen te goedkoop uitvoeren en te veel voor haar importen betalen. Handelaren kijken slechts naar hun eigen belang en daarom dienen koningen en ambtenaren aan het roer van de handel te staan. In het begin van de 17^e eeuw bevond de Engelse economie zich in een crisis. In de discussie verdedigde Malynes (1622) het standpunt dat valuta-speculatie en immoreel gedrag van handelaren de oorzaken hiervan waren. Bij dat laatste had Malynes vooral de woekerrente op het oog. Door middel van het lenen in vreemde valuta en de daarbij gebuikte wisselkoers kon het officiële maximum aan rente van tien procent worden omzeild. Voor Misselden (1622), echter, was het de betalingsbalans die niet in evenwicht zou zijn. De oorzaken hiervoor waren een excessieve consumptie van buitenlandse goederen, export van muntgeld door de East India Company en de Engelse kledingindustrie die het slecht deed in Europa.

Ondanks de term *Free Trade* in de titel van beide geschriften uit 1622, had het debat weinig met vrijhandel van doen. Voor beiden lag het voordeel van handel in de export. Export is productief want het levert goud en zilver op. Import is veelal een verspilling aan luxe goederen.

Ook pleitten beiden onverholen voor de eigen zaak. Zo was Misselden een vertegenwoordiger van de Merchants Adventurers' Company, die vooral de Engelse kledingindustrie vertegenwoordigde. De oorzaak van de onevenwichtige betalingsbalans lag volgens hem vooral bij East India Company, die veel in India en China kocht maar er praktisch niets naar

uitvoerde. Hierdoor ging er alleen goud en zilver Engeland uit. Toen Misselden later, tijdens een verblijf in Amsterdam, ook de East India Company vertegenwoordigde, veranderde hij van mening: veel van de door de East India Company ingevoerde goederen werden weer geëxporteerd. Per saldo leverde de handel zelfs goud en zilver op.

Voor Malynes was er beleid nodig, tegenover de spontane activiteiten van de valutahandelaren, om wanorde te voorkomen. De vorst had hier een essentiële rol te vervullen. De valutamarkt was meer dan het omwisselen van de ene valuta in de andere. Dit diende namelijk wel door een staatsbank te gebeuren. Maar er waren ook handelswissels waarmee niet alleen het verbod op woekerrente werd omzeild, maar ook in goederen werd gespeculeerd. Nauwelijks kredietwaardige handelaren leenden buitenlandse valuta om daarmee snel geld te verdienen: Engelse goederen werden opgekocht en tegen zeer lage prijzen in het buitenland verkocht, waardoor de markt werd afgeroomd. Voor Misselden lag een belangrijke oorzaak voor de neergang in de dertigjarige oorlog op het Europese vasteland. Valuta's werden in waarde verlaagd. Dit gebeurde, zoals in Dantzig, tot een tiende van de oorspronkelijke waarde. Omdat de binnenlandse prijzen lang niet in die mate stegen, had de Engelse export het moeilijk. Misselden (1623) stelde dan ook een waardevermindering van de Engelse munt voor. Was de oorzaak van de crisis een disfunctioneren van de valutamarkt en daarmee een strikt monetair verschijnsel? Of was de oorzaak een ongelijkheid in de in- en uitvoer van goederen en daarmee een zaak van de handelsbalans? Onderliggend bij beide waren vooral niet te verenigen filosofische principes: quasimiddeleeuwse economische controle versus de rudimenten van *laissez faire* (Johnson, 1933).

LITERATUUR

- Johnson, E.A.J. (1933) Gerard de Malynes and the theory of the foreign exchanges. *American Economic Review*, 23 (3), 441–455.
- Malynes, G. (1601) *A Treatise of the Canker of England's Commonwealth*. <http://socserv.mcmaster.ca/econ/ugcm/3113/malynes/canker.pdf>.
- Malynes, G. (1622) *The Maintenance of Free Trade*. <http://socserv2.socsci.mcmaster.ca/econ/ugcm/3113/malynes/malynes.txt>.
- Misselden, E. (1622) *Free Trade. Or the Meanes to Make Trade Flourish*. <http://socserv.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3113/misselden>.
- Misselden, E. (1623) *The Circle of Commerce, or the Balance of Trade, in Defence of Free Trade, opposed to Malynes*. <http://socserv.mcmaster.ca/econ/ugcm/3113/misselden/circleofcommerce.pdf>.
- Schumpeter, J. A. (1954) *History of Economic Analysis*. New York: Oxford University Press.

AUKE R. LEEN

Universitair docent aan de
Universiteit Leiden